

Възстановяване на автохтонната растителност по бреговете на р. Марица на територията на РДГ – Пловдив

Първата среща между представители на РДГ – Пловдив, и WWF – България, за осъществяване на план за залесяване на крайречни месторастения с характерна в миналото за бреговите ивици на р. Марица растителност се проведе на 23.09.2014 година. Целта е да се възстанови съществуващата в началото на миналия век широколистна растителност – летен дъб, брястове, ясени, елши, черни тополи и др. – дейност по Проект „LIFE13 NAT/BG/000801 „Възстановяване и опазване на алувиални гори от хабитат 91E0* в защитени зони по Natura 2000 и моделни територии в България“. Проектът се изпълнява от Изпълнителната агенция по горите в партньорство с WWF – България, Регионалната дирекция по горите – Пловдив, с финансовата подкрепа на програма LIFE на ЕС. Основната цел на срещата е да се съберат партньорските организации и да се оформи обща гледна точка за проектните дейности, времевата рамка, каналите за комуникация, както и да се обсъдят първите стъпки.

На 11.11.2014 г. със заповед на директора на РДГ – Пловдив, е определен екипът за управление на Проекта, неговите задължения и отговорности, а на 20.11.2014 г. е сключено споразумение за сътрудничество между РДГ – Пловдив, и ЮЦДП – Смолян, за осъществяване на съвместна дейност по неговото изпълнение. Сключен е и договор за партньорство между ИАГ като координиращ бенефициент и РДГ – Пловдив, като асоцииран бенефициент.

Общата цел на Проекта е да допринесе за подобряване на опазването на природно местообитание 91E0* алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-

Част от екипа на Проекта при първите теренни посещения – инж. Александър Дюлгеров, инж. Никола Каварджиков, инж. Мирослава Велинова – РДГ – Пловдив, и д-р инж. Кирил Ташев – ИАГ

Padion, Alnion incanae, Salicion albae).

Изпълнението на Проекта по възстановяването на заливните гори край р. Марица подпомогна опазването на природни местообитания с консервационна значимост – вътрешни лонгозни гори и смесени тополови гори.

Проектът е изпълнен в периода 01.09.2014 – 28.02.2019 г., като основното му постижение е възстановяване на 12.8 ха в защитена зона

Механизирано разчистване на площите от стари дънери и растителност и непосредствена почвообработка

„Река Марица“ в м. Мерич орман – горски територии на Община – Марица, и запазване на представителни съобщества и екосистеми от островен тип в поречието на р. Марица. В такива територии са преобладавали естествените крайречни гори, доминирани от върби, тополи, летен дъб, елши, полски ясен, полски бряст, които са убежище и среда за съобщества с голямо биоразнообразие, често поддържащи уникални растителни или животински видове. Те играят много важна защитна и противоерозионна роля. Животинските видове, обитаващи тези гори като тяхното последно убежище, са на границата на изчезването, причинено от браконьерство и унищожаване на техните местообитания. Немалко от видовете са включени в „Червената книга на Р. България“ – малкият корморан, черният щъркел и различни видове чапли.

От растителните видове тук е местообитанието на тракийския равнец, бялата водна лилия, има и наличие на лиани – висока скрипка, гръцки гърбач, обикновен повет, бръшлян, обикновен брей, дива винена лоза.

Предизвикателства и проблеми

На 30.12.2014 г. е сключен договор за сътрудничество между РДГ – Пловдив, и ДГС – Асеновград, за възлагане на изпълнението на лесокултурна дейност.

Основните предизвикателства пред Проекта, свързани с изпълнението на възстановителните дейности, беше проблемът с неизяснената собственост. Две от първоначално предложените в проектното предложение места за осъществяване на възстановителните дейности в защитена зона „Река Марица“ се оказаха собственост на „Напоителни системи“ ЕАД – клон Марица, и не се стигна до подписване на споразумение за изпълнение на мероприятията.

При продължилото издирване на подходящи площи по поречието на реките Марица и Стряма на територията на Държавните горски стопанства – Асеновград, Пловдив, Първомай и Карлово, изпълнението на Проекта отново се оказа невъзможно, защото собствеността на проектните имоти за кратък период без уведомяване на предишния собственик е преминала към МЗХ – ХМС. Поради липсата на необходимите като обем площи държавни горски територии се стигна до единствения възможен вариант – осъществяване на съвместна дейност по изпълнение на Проекта върху горска територия, собственост на Община – Марица.

Имотите са с кадастрални номера 47086.65.1 и 47086.65.2 – горска те-

Първото залесяване през март с бригадата към изпълнителя на екипа на Проекта

Първите редове с фиданки от черна елша очакват инвентаризацията си през есента на 2016 г.

ритория в м. Мерич орман, землище с. Маноле, включващи части от подотделите 160„в“ – 5.6 ха; 160„2“ – 0.2 ха; 161„д“ – 3.4 ха и 161„е“ – 3.6 ха, с обща площ 12.8 хектара.

През 2015 г. беше сключен договор за сътрудничество между РДГ – Пловдив, и Община – Марица, за изпълнение на дейностите по Проекта. Технологичните планове на площите, както и проектната документация за провеждане на процедурата по възлагане на лесокултурните дейности по Проекта бяха изготвени, одобрени и съгласувани с РИОСВ – Пловдив.

На 13.10.2015 г. беше сключен договор № 254 между възложителя в лицето на Община – Марица, като собственик на територията и

изпълнителя на предвидените за извършване дейности по Проекта – „Гея Аква“ ЕООД.

Изпълнение на дейностите по възстановяване на крайречни гори в обект „Мерич орман“ – с. Маноле

През есента на 2015 г. определената за залесяване по Проекта площ – 12.8 ха, беше почистена от Община – Марица. Тя е сечище, на което преди това е растяла евроамериканска топола I-214, като съгласно предвидените дейности подготовката се извърши без изваждане или раздробяване на пълновете. Почвоподготовката беше завършена към края на декември

Една от доброволческите акции, организирани от РДГ – Пловдив, по отглеждане на фиданките

същата година по предвидена по технологичен план схема за залесяване. През февруари и март 2016 г. на обекта в землището на с. Маноле бе извършено залесяване с дървесните видове, предвидени по технологичните планове, на обща площ 12.8 хектара.

На площ 3.4 ха беше залесено с черна топола (*Populus nigra*) при схема на залесяване 6x6 (5) м, 33 (28) бр./дка, съобразена със съществуващата преди това култура от евроамериканска топола I-214, като фиданките от черна топола са разположени в реда между съществуващите пънове на хибридни тополи. Общо са залесени 950 – 1000 фиданки. Върху останалата площ – 9.4 ха, бяха залесени общо 47 000 фиданки (в т.ч. фиданки от полски ясен (*Fraxinus angustifolia* subsp. *oxycarpa*), полски бряст (*Ulmus minor*), бял бряст (*Ulmus laevis*), летен дъб (*Quercus robur*), черна елша (*Alnus glutinosa*) на редова схема, в редове през 3 (2.5) м, съобразена с останалите в земята пънове от евроамериканска хибридна топола. При извършената инвентаризация през есента на 2018 г. бе установено 73.37 % прихващане.

През периода 2016 – 2018 г. основна заплаха от захраствяване създаваше инвазивният вид аморфа (*Amorpha fruticosa*), с който през всеки вегетационен период се провеждаше механична борба.

За отгледните мероприятия – дисковане, окопаване – ръчно, и косене – механизирано с хросторез и шредер, се използваха техника и работниците от фирмата, осъществяваща предвидените по технологичен план дейности. При ръчното отглеждане помагаша и доброволци, които с ентузиазъм се включваха в тази благородна дейност. На 18.06.2016 г. в борбата с избуялата тревна и храстова растителност, пречеща на развитието на новозалесените фиданки, се включиха 17 доброволци, организирани от WWF – България, които заедно със служителите от РДГ – Пловдив, извършиха плевене около дъбови, брястови, елшови и ясенкови фиданки, мулчираха в редовете за предпазване от просушаване и бързо изпаряване на повърхностната влага през горещото лято. През периода 2016 – 2020 г. от РДГ – Пловдив, бяха организирани общо шест доброволчески инициативи

Премахване с тример на конкурентната растителност около залесените фиданки

по отглеждане, кастрене и попълване с жълд на създадените култури с участието на над 80 души. WWF – България, периодично правеха контролни посещения на обекта, а през 2019 г. организираха и визита на представители на организацията от други европейски държави, които след обстоен оглед на създадените култури им дадоха положителна оценка.

По време на Седмицата на гората през 2018 г. бе организирано посещение до обекта на деца от Комплекса за социални услуги „Олга Скобелева“ – Пловдив. Децата се запознаха с идеята за възстановяване на крайречните гори и взеха участие в символично попълване на създадените култури.

През целия период на изпълнение на Проекта имаше трудности при унищожаването на аморфата и издънките от евроамериканска топола, които създаваха проблем

при изпълнението на отгледните мероприятия. Отглеждането на културата от тополи през годината включваше механизирана обработка на междуредиата, двукратно ръчно окопаване в чашките, кастрене и варосване на фиданките и двукратно поливане с цистерна.

За предпазване на създадените култури от пожар през пожароопасния сезон на 2016, 2017 и 2018 г. беше направена и поддържана механизирана минерализована ивица по периферията на обекта.

Ефект от проектните дейности и заплахи за новозалесената гора на хабитат 91Е0*

Площта на възстановените местообитания от типа 91Е0* в защитената зона възлиза на 12.8 хектара. Съгласно данните от Проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни

Сателитна снимка с границите на подотделите, включени в общата площ от 128 дка

местообитания и видове – фаза I“ общата площ на местообитанието в рамките на зоната е само 0.43 ха (или 0.003 % от площта на зоната), като е констатирано значително разминаване с данните от Стандартния „Натура 2000“ формуляр, в който площта на местообитанието е определена на 405.33 хектара. В случай че се окажат устойчиви в бъдеще, новосъздадените гори ще допринесат за значително увеличаване на площта на местообитанието в защитената зона и неговият процентен дял има потенциал да нарасне само в резултат от проектните дейности до 0.1 % от площта на зоната.

Като основна непосредствена заплаха за обекта, в който са изпълнени възстановителните дейности, се определяше опасността от екстремни климатични условия и по-специално – неблагоприятен температурно-влажностен режим. Както бе наблюдавано и по време на изпълнението на Проекта, съчетанието на продължителни засушавания с високи температури, вероятността за които нарасна през последните години, можеше да компрометира частично и дори изцяло новосъздадените култури. Особено негативно влияние оказва ниското ниво на р. Марица, вдълбаването на коритото на места стига до 5 – 6 м заради нерегламентираното извличане на инертни материали през последните години. Възстановяването на горите е застрашено от: човешката дейност поради лесната достъпност до обекта, намиращ се в непосредствена близост до населено място; замърсяване с битови отпадъци – наблюдавано е незаконно депониране в близост до обекта; замърсяване с промишлени отпадъци от стопанските постройки на бившия свинекомплекс в близост до обекта; паша – дъбови фиданки са частично увредени в млада възраст въпреки поставените табели за забрана на пашата; пожари – през годините бяха поставени и поддържани табели през пожароопасния сезон.

Бъдещи консервационни приоритети за крайречната гора в с. Маноле

Постигането на дългосрочна устойчивост на обекта, в който са изпълнени възстановителни дейности за запазване на консерва-

ционните цели при стопанисването, се гарантира от подписаните споразумения между Южноцентралното държавно предприятие и Община – Марица, за обекта в м. Мерич орман. Споразуменията са валидни за 30-годишен период, като партньорите по тях се задължават след приключване на Проекта да стопанисват законосъобразно възстановените крайречни гори в съответствие с утвърдените разработки и указания, свързани със системата от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горските типове природни местообитания, включени в Европейската екологична мрежа „Натура 2000“.

Разпространението на материалите, разработени по Проекта, и популяризирането на натрупания опит продължават и след приключването му, като водещата роля е на WWF – България, РДГ – Пловдив, и Изпълнителната агенция по горите.

В края на февруари 2019 г. във връзка с приключване на работата по Проекта бе извършена съвместна проверка на цялостното изпълнение на дейностите по договора между възложителя Община – Марица, изпълнителя „Гей Аква“ ЕООД, асоциирания бенефициент РДГ – Пловдив, координиращия бенефициент Изпълнителната агенция по горите и представител на Европейската комисия по Програма LIFE+. Отчетено беше, че крайните резултати от извършените през годините дейности са много добри и целта, поставена от заданията на Проекта по Програма LIFE+, е изпълнена.

След 2019 г., когато Проектът официално приключи, експертите от РДГ – Пловдив, организираха няколко доброволчески инициативи, както и отделни посещения на обекта за проследяване на развитието на създадените под техен контрол култури. Удовлетворението от добре свършената работа е голямо, след като резултатите са добри. Наред със сравнително високия процент на прихващане при фи-

Културите в обект с. Маноле днес

нализиране на Проекта – 73.37 %, развитието и растежът на залесените фиданки през годините бяха много добри и надхвърлиха нашите очаквания. Към момента, без да са правени обстойни измервания и изчисления в създадените култури, средната височина при летния дъб, бряста и ясена е около и над 7 м, а при елшата е около 10 метра.

След извършване на съответните мониторингови наблюдения, измервания и анализ този обект по Проект „LIFE13 NAT/BG/000801 „Възстановяване и опазване на алувиални гори от хабитат 91E0* в защитени зони по Натура 2000 и моделни територии в България“ би могъл да бъде една добра база за сравнение на развитието на култури от този тип месторастене при сходни климатични, почвени и други условия.

Инж. Никола КАВАРДЖИКОВ
експерт по Проекта